

**Zápis z šestého zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků
Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech
konaného dne 14. ledna 2020**

Dne 14. ledna 2020 od 13:30 hodin se na Ministerstvu spravedlnosti („MSP“) konalo šesté zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen po řadě „Kolegium“, „Soud“ a „Úmluva“) jako poradního orgánu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudem.

I. ZAHÁJENÍ

Zasedání zahájil vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před Soudem *Vít A. SCHORM*. Úvodem členům Kolegia představil očekávané události v roce 2020. Konkrétně sdělil, že věci *Vavříčka proti České republice* a pět dalších stížností týkajících se povinného očkování bylo předáno velkému senátu Soudu. Veřejné jednání se bude konat ve Štrasburku dne 30. dubna 2020. Vládní zmocněnec dále uvedl, že by nejpozději na přelomu srpna a září mělo být vyhlášeno výběrové řízení na kandidáty na funkci soudce Soudu za Českou republiku. K samotné volbě soudce by snad mohlo dojít v červnu 2021. Konečně připomněl, že MSP bylo vládou uloženo navrhnout do šesti měsíců od ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením odškodňovací mechanismus v případech, kdy jiné mezinárodní kontrolní orgány nežli Soud doporučí přiznání kompenzace a náhradu nákladů řízení stěžovateli. Uvedená lhůta doposud nezapočala běžet. MSP se přesto v nejbližších měsících začne úkolem zabývat. Přizvána budou ministerstva financí a zahraničních věcí. Má-li někdo z členů Kolegia zájem, je možné se zapojit.

II. ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

A. – D. H. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ *P. KONŮPKA* předestřel nedávný vývoj v dané věci. Výbor ministrů v září 2019 projednal výkon rozsudku. Uvítal sice přijetí dosavadních opatření a vynaložené úsilí od roku 2015 (posílení společného vzdělávání a množství vynakládaných finančních prostředků), ale současně vyjádřil silné znepokojení nad tím, že opatření mají na segment romských žáků malý dopad. Dle posledního šetření v základních školách činí podíl romských dětí ze všech žáků vzdělávajících se dle programů pro lehce mentálně postižené 29 % (posun za uplynulý rok pouze o 0,5 %, za poslední tři roky o 1,5 %). V prvních třídách je tento podíl romských žáků 20 %. Výbor ministrů proto vyzval ČR, resp. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy („MŠMT“), aby situaci analyzovalo a poskytlo vysvětlení malého dopadu na romskou část populace. Výbor ministrů upozornil na možný problém v diagnostických nástrojích, na základě kterých je zjišťováno lehké mentální postižení. Vyjádřil pochybnosti, zda zaváděné nástroje jsou dostatečně neutrální a zohledňují kulturní a socioekonomické prostředí dětí. ČR je proto do 30. června 2020 povinna podat novou zprávu, přičemž se především očekává vysvětlení, proč přijatá opatření na segment romských dětí nemají hmatatelný výsledek. Dle *P. KONŮPKY* praxe ukazuje, že romští žáci nemají z inkluze takový prospěch jako ostatní, resp. že příčiny mohou být širší a dotýkat se i jiných resortů, nikoli pouze MŠMT. Navrhl, aby Kolegium přispělo k řešení situace ustavením expertního fóra sdružujícího zástupce více institucí i romské komunity s cílem identifikovat příčiny malého pokroku a případně formulovat doporučení.

Zástupce Kanceláře veřejného ochránce práv („KVOP“) *J. ŠVOMA* vyslovil pochybnost, zda zástupci resortů jsou schopni identifikovat problémy z jim dostupných informací. Domnívá se, že vhodnější by mohlo být situaci zkoumat prostřednictvím sociologické metody. Konkrétně například kvalitativním sociologickým výzkumem včetně vytipování klíčových „hráčů“ (poznatky o praxi, moderní dia-

agnostické metody). Považuje za vhodnější získat informace přímo od zdroje a teprve následně je analyzovat a zkoumat efektivitu opatření.

Předsedkyně Výboru pro práva dětí Rady vlády pro lidská práva („Výbor pro práva dětí“) *K. LAURENČÍKOVÁ* uvítala záměr zřídit expertní mezioborovou skupinu (možnost jít do hloubky). Brzdu při narovnávání podmínek spatřuje v absenci meziresortního a mezioborového (terénního) koordinovaného přístupu k potřebám dětí vyrůstajících v nevyhovujícím prostředí. Považuje za důležité diskutovat o kvalitním metodickém vedení školských poradenských zařízení a pracovišť. MŠMT vnímá potřebu sjednocení diagnostické a metodické praxe (děti se stejnou potřebou by napříč regiony měly dostat stejnou podporu, používání moderních diagnostických nástrojů, nastavení kontroly práce zařízení). Sjednocený přístup je důležitý i pro včasnost podpory zejména u romských dětí vyrůstajících ve vyloučených lokalitách, propojení školské, zdravotní a sociální intervence (široké spektrum zátěží). Absence spolupráce vede k malému dopadu intervencí ve školství. Řešit by se měla i přístupnost a kvalita podpory dětí v předškolním vzdělávání. Dle dostupných informací mnoho romských dětí v předškolním vzdělávání stále není. Upozornila, že v současnosti se formulují priority pro další programovací období (systémové změny skrze evropské fondy). V zahraničí například došlo ve vztahu k sociální inkluzi a inkluzi ve vzdělávání k propojení jednotlivých fondů do společného operačního programu (zajištění koordinovaného přístupu k dětem). Je zde i aspekt migrace rodin, absence podpory v bydlení pro několik tisíc rodin (zejména romské děti často žijí na ubytovnách). Dle dostupných dat nevyhovující bydlení souvisí s prospěchem, duševním zdravím, chováním atd.

Zástupkyně MŠMT *D. PRUDÍKOVÁ* uvedla, že MŠMT se nebrání meziresortní spolupráci a hlubší diskusi s přihlédnutím k tomu, že možnosti MŠMT jsou omezené (škola pouze jednou z rovin). Sdělila, že zpráva pro Výbor ministrů bude vypracována na základě čerstvých dat (sběr září 2019), v kontextu širších opatření, například cílených dotačních programů na romské děti. Podotkla, že samotná čísla mohou být zavádějící, jelikož z hlediska uvedených podílů se jedná pouze o kvalifikované odhady, nikoli statistická data.

Zástupce KVZ *VÍT A. SCHORM* shledal, že jsou zde dva přístupy (provedení výzkumu a zřízení expertní skupiny), které se však nevyklučují. Vyjádřil podporu úvodní odborné diskusi, která je nutným předpokladem toho, aby bylo možné případně výzkum vůbec zadat. V tomto ohledu odkázal na dřívější kauzu ve věci soudnictví u dětí mladších 15 let, kdy se rovněž vedla debata o zadání výzkumu, a která ukázala nesnadnost formulace dobrého zadání výzkumu. Považuje za vhodné učinit úvodní setkání i za přítomnosti romských zástupců, aby bylo zřejmé, proč dosavadní úsilí nenesou výsledky. Uvítá návrhy kandidátů do expertní skupiny.

Závěry:

Kolegium podpořilo návrh ustavení expertního fóra, jehož cílem bude analyzovat příčiny stále vysokého počtu romských žáků, kteří se vzdělávají podle programů upravených pro žáky s lehkým mentálním postižením, a formulovat návrhy opatření, ať již spadajících do gesce MŠMT či jiného ministerstva, ke zlepšení tohoto stavu. Součástí činnosti expertního fóra by mohla být i realizace sociologického výzkumu. Členové Kolegia byli vyzváni k zaslání návrhů na členy fóra.

B. – ČERVENKA PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ *VÍT A. SCHORM* odkázal na podklady a informoval členy Kolegia, že Výbor ministrů uzavřel dohled nad výkonem rozsudku. Ve věci byla učiněna všechna opatření, včetně novelizace metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Závěry:

Kolegium uvítalo informaci o úspěšném dovršení výkonu rozsudku.

Zástupkyně KVZ M. ŠAMOVÁ shrnula, že rozsudek Soudu neshledal porušení Úmluvy, ČR proto nepodává zprávu Výboru ministrů. Nicméně Soud vyzval ČR ke sledování pokroku v oblasti porodnictví a k průběžnému přezkumu právní úpravy. Gestorem v dané oblasti je Ministerstvo zdravotnictví („MZdr“), přičemž roli zde má i Úřad vlády, resp. pracovní skupina k porodnictví při Radě vlády pro rovnost žen a mužů („Rada“).

Zástupkyně MZdr D. KOPKOVÁ uvedla, že s ohledem na aktuální politickou podporu je na MZdr zvýšen důraz na větší pozornost poptávce žen po větším komfortu v rámci systému porodní péče. Připravuje se „evoluce“ systému (zachování konceptu poskytování služeb ve zdravotnických zařízeních, ale důraz na kultivaci, vstřícnost k přáním žen bez dopadu na péči, resp. zdraví matek a novorozenců). Představila dále koncept „Centra porodní asistence“ („Centrum“) – pozn. pouze pracovní název. MZdr trvá na postoji „netolerance“ domácích porodů (rozpor s platnou právní úpravou). Není nakloněno ani „individuálním“ porodním domům (zařízení provozované pouze porodními asistentkami bez vazby na poskytovatele lůžkové zdravotní péče). Pilotní Centrum je součástí Nemocnice Na Bulovce. Cílem je vytvoření přátelštějšího domácího prostředí; o ženu se stará porodní asistentka, lékař intervnuje pouze tehdy, pokud je identifikována nějaká patologie. Toto řešení není bez kontroverzí (vzdělávání porodních asistentek, odpovědnost, úhrada péče). Při MZdr proto existuje neformální skupina věnující tématu pozornost. Osvědčí-li se model Centra, pak bude po definování standardů možno rozšířit ho na další pracoviště (nejprve státní nemocnice). Výsledkem bude vypracování doporučujícího materiálu, který se zveřejní ve věstníku MZdr (nastavení pravidel, definice pracoviště, pravidla péče o ženu a vztahu k ní, jakož i jednání a komunikace se ženou). Časem snad dojde k vytvoření sítě poskytující širší možnost nabídek služeb. Cílem MZdr je navázání spolupráce mezi porodními asistentkami a dalšími odborníky, propracovat systém péče při porodu, úhrady péče, vzdělávání a pravomoci porodních asistentek, ale i majetkových investic, případně i vzniku komory asistentek atd.

Zástupkyně Úřadu vlády L. HRADECKÁ představila pracovní skupinu k porodnictví (formálně ukotvena statutem Rady, vznikla v září 2013 na základě usnesení Rady k tématu rovnosti žen a mužů ve vztahu k oblasti porodnictví, fungovat začala na začátku roku 2015), přičemž zatím proběhlo pět setkání. Zaměření skupiny není pouze na domácí porody, nýbrž i na svobodnou a informovanou volbu žen při výběru místa porodu, péči před porodem a po porodu, podporu kojení, statistiky z oblasti porodnictví atd. Skupina vypracovala doporučení ke vzniku samostatných porodních domů (Rada přijala jako vlastní doporučení), předloženo na jednání vlády (červenec 2018), ale posléze staženo (snaha o znovuzařazení neúspěšná). Na základě jednání Rady v říjnu 2018 a již přijatého doporučení byly přijaty úkoly pro MZdr. V rámci spolupráce s MZdr proběhla diskuse k Centru a samostatným porodním domům (koncepty se však nepřekrývají). Pracovní skupina proto sice vítá větší variabilitu při poskytování péče, ale nepovažuje ji za dostačující (Rada, resp. vláda se však s tímto musí ztotožnit). S MZdr je ohledně Centra v kontaktu, chybí však dostatek informací o dalších krocích (tajemník Rady pouze na jednom setkání neformální skupiny MZdr, dále již nebyl pozván). Uvítali by větší spolupráci a ukotvení této skupiny. Dále uvedla, že Rada, potažmo vláda přijala dílčí úkoly (sociologické šetření ke spokojenosti s péčí, vypracování koncepce péče o matku a dítě).

Zástupce KVZ Vít. A. SCHORM spatřuje potíže při souběžném vedení aktivit na Úřadu vlády a neformální skupinou MZdr, resp. v nedostatečném přenosu informací a informovanosti, což může být dáno nejasným děním na MZdr.

Zástupkyně Ligy lidských práv Z. CANDIGLIOTA v návaznosti na předchozí setkání Kolegia uvedla, že MZdr mělo zpracovat průvodce předporodní, porodní a poporodní péčí (možnosti a práva v těhotenství a při porodu) a doporučení pro zdravotnická zařízení v oblasti respektování práv a přání rodiček. Dotázala se proto, v jaké fázi se materiály nacházejí. Dále se zeptala, kdo je členem „neformalizované“ skupiny MZdr. S ohledem na zařazení bodu v rámci zasedání se následně vyjadřuje k zajištění péče o ženy, které se rozhodnou родit doma. Domnívá se, že debata odbíhá k péči v porodnicích, ve kterých však část žen родit nechce, přejí si родit doma. Jelikož i v těchto případech

existuje právo na zdraví a přístup k péči, dotázala se, jak je dnes v tomto ohledu zajištěna péče. V této souvislosti poukázala na dva případy porodních asistentek, kterým byly uloženy vysoké pokuty (za poskytování péče při domácích porodech), přestože snižují riziko a zajišťují práva žen a novorozenců. Domnívá se proto, že se situace nijak neposouvá, je horší i s ohledem na uvedenou represii, poukazuje i na odlišnou situaci v zahraničí. Neměla by se zohledňovat jen přání lékařů, nýbrž i přání žen. Navrhla zpracování odborného výzkumu v oblasti porodnictví ke zjištění vědeckých poznatků a zkušeností ze zahraničí s cílem zjistit, co je skutečně bezpečná kvalitní péče, k bezpečnosti porodních domů, atd.

Zástupkyně MZdr D. KOPKOVÁ k průvodci předporodní, porodní a poporodní péčí sdělila, že materiál byl sice již vypracován (podílela se i Česká společnost porodních asistentek) ve spolupráci s Úřadem vlády, ale Rada ani MZdr jej nepovažují za uspokojující. Do konce ledna 2020 by mělo dojít k přepracování a do poloviny roku 2020 se plánuje spuštění webového portálu. Doporučení pro zdravotnická zařízení v oblasti respektování práv a přání rodiček je z legislativního pohledu zpracováno již od prosince 2018. K doporučení existuje zásadní a dosud nevypořádaná připomínka ze strany zástupce lékařské obce, proto je dokument stále ve schvalovacím procesu. Neformální pracovní skupina se schází *ad hoc* podle řešených témat (přítomni již byli například M. Čihař, A. Pařízek, zástupci jednotlivých odborů MZdr, apod.), některé osoby docházejí opakovaně. Skupina však nemá statut, jednací řád, seznam členů, funguje jen na základě politického rozhodnutí ministra, resp. příslušné náměstkyně. Prozatím nebylo rozhodnuto o publikování nějakých výsledků činnosti. K zajištění péče o ženy rodící doma uvedla, že rodí-li žena na vlastní riziko doma, má možnost maximálně přivolat zdravotnickou záchrannou službu. Žádná péče poskytovaná zdravotnickým personálem spočívající ve vedení porodu ve vlastním sociálním prostředí rodičky není z pohledu práva legální. Jde-li o správní trestání porodních asistentek, pokud se správní orgány dozví o podezření z neoprávněného poskytování zdravotní péče, musí *ex officio* zahájit správní řízení. Zatím žádná asistentka nebyla pravomocně potrestána pokutou, probíhají dvě řízení. K úhradě péče sdělila, že by měly být vypracovány standardy porodní a neonatologické péče, zatím jsou pouze rozpracovány.

Zástupkyně Úřadu vlády L. HRADECKÁ potvrdila, že průvodce předporodní, porodní a poporodní péčí nebyl v dostačující kvalitě, nebylo jej proto možné ani připomínkovat, byla navržena revize. Potvrdila dále, že doporučení pro zdravotnická zařízení vzniklo v prosinci 2018. I přes urgence o poskytnutí dalších informací MZdr tyto zatím neposkytlo.

Předsedkyně Výboru pro práva dětí K. LAURENČIKOVÁ rovněž vyzdvihuje nutnost spolupráce ze strany MZdr a jeho expertní skupiny, která by téma posouvala kupředu. Zmínila připravovanou reformu systému péče o duševní zdraví, přičemž kvalita porodu a související záležitosti se týkají agendy, o kterou se výbor zajímá.

Zástupkyně Ligy lidských práv Z. CANDIGLIOTA vytkla MZdr spolupráci se zastánci represivního přístupu ženám, za které považuje M. Čihaře nebo A. Pařízka. Společnost porodních asistentek považuje za „fiktivní“ organizaci založenou A. Pařízkem a jeho ženou. K pokroku tak nedochází. K odborným standardům namítla, že v současnosti nevíme, co jsou standardy kvality a bezpečí, což je právě problém.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí činnost MZdr a Úřadu vlády v oblasti porodnictví. Konstatovalo, že komunikace ze strany MZdr vůči pracovní skupině k porodnictví při Radě není dostatečná, a proto MZdr vyzvalo k jejímu zlepšení. Kolegium požádalo MZdr o poskytnutí písemné informace o vývoji probíhajících aktivit resortu zdravotnictví představených na Kolegiu, a to zejména o přípravě průvodce předporodní, porodní a poporodní péčí, seznamu doporučení pro zdravotnická zařízení v oblasti respektování práv a přání rodiček a standardů porodnické a neonatologické péče, a to před příštím jednáním Kolegia, tedy nejpozději do 31. srpna 2020. Zároveň Kolegium MZdr požádalo o pravidelné informování pracovní skupiny k porodnictví při Radě a KVZ o aktivitách v oblasti podmínek poskytování zdravotnických služeb v porodnictví, včetně aktivit týkajících se Centra. Kolegium dále uvítalo a

podpořilo iniciativu Úřadu vlády k provedení reprezentativního sociologického šetření spokojenosti s porodní a poporodní péčí mezi rodičkami, které bylo schváleno usnesením vlády č. 737, ze dne 14. října 2019 jako součást Akčního plánu pro rovnost žen a mužů na léta 2019–2020.

D. – ŽIROVNICKÝ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* připomněl, že bod se týká problematiky nepřiměřené délky řízení, a blíže odkázal na písemné podklady. Doplnil, že v současné době je dokončována zpráva pro Výbor ministrů o různých opatřeních, která byla přijata v návaznosti na rozsudek Soudu v dané věci. Současně je zde i rozhodnutí Ústavního soudu („ÚS“), kvůli kterému bylo nutné se znovu zamyslet nad problematikou soudního poplatku z podaného opravného prostředku.

Zástupkyně MSp *A. JANOUŠKOVÁ* k rozhodnutí ÚS doplnila, že rozhodoval o otázce, jaká výše poplatku se platí za podání odvolání v řízeních vedených na základě zákona č. 82/1998 Sb. ÚS rozhodl tak, že při absenci zákonné úpravy (zákon stanoví pouze částku za podání žaloby) se za odvolání žádný poplatek neplatí. MSp proto připravilo novelu zákona o soudních poplatcích (aktuálně v legislativním procesu), kterou se stanovuje výše soudního poplatku za odvolání v částce 2 000 Kč, což je v souladu s nastavením zákona (pravidlo, že za první a druhý stupeň se platí stejný poplatek). Návrh již úspěšně prošel meziresortním připomínkovým řízením (aktuálně předložen vládě). Lze očekávat, že by změna měla projít.

Zástupce ČAK *M. SYLLA* podotkl, že v průběhu řízení ve věci *Žirovnický* se na Kolegiu a ve zvláštní pracovní skupině za účasti mimo jiné i zástupců Obvodního soudu pro Prahu 2 a Městského soudu v Praze diskutovalo o zavedení poplatku. Výsledkem byla změna právní úpravy a zavedení poplatku i za to, že se někdo neoprávněně ocitl ve vazbě, resp. že byla státem způsobena škoda, ve výši 2 000 Kč za všechna řízení vedená v režimu zákona č. 82/1998 Sb., nikoli jen řízení trpící průtahy. Následně se ukázalo, že jeden ze soudů rozhoduje v neprospěch žalobců tak, že počítá odvolací poplatek z punkta. ÚS proto správně reagoval, že jde o porušení práva na spravedlivý proces. I přes rozsudek Soudu a rozhodnutí ÚS je nyní zaváděn další poplatek za odvolání ve výši 2 000 Kč, třebaže logickou reakcí by mělo být soudní poplatek zrušit úplně. Pozastavuje se proto nad aktuálním návrhem MSp. Pokud se navíc poplatky sečtou za všechny stupně, jedná se o nemalou částku. Uvážíme-li, že v daném řízení je stát od soudního poplatku osvobozen, dochází k nerovnosti v právech. Poplatek pro odvolací řízení není tedy na místě.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* doplnil, že je-li žalobce v daném typu řízení alespoň částečně úspěšný, je mu automaticky soudní poplatek vrácen. Za opodstatněné návrhy tak ve skutečnosti není soudní poplatek hrazen. Diskuse k návrhu na zavedení poplatku za podání odvolání jde nad rámec výkonu rozsudku Soudu v dané věci, jedná se o aktualitu navazující na již přijatá opatření. Samotná věc přitom poukazovala na mnohočetné podávání zjevně neopodstatněných žalob, jejichž podání bylo bezplatné, a jevílo se pouze jako vyplňování volného času osobami ve výkonu trestu. Návrh MSpr však bude ještě předmětem legislativního procesu.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí aktuální vývoj v dané záležitosti.

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ A SOUVISEJÍCÍ ROZHODNUTÍ

A. – ERTF PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* zrekapitulovala, že Výbor vydal rozhodnutí v květnu 2016, přičemž bylo shledáno porušení článků 11 a 16 Evropské sociální charty. Závěry se týkaly jednak romských rodin, které byly často vystěhovány bez nezbytných záruk, resp. bez zajištění potřebného bydlení, jednak obecně nevyhovujících podmínek k bydlení. Aktuální zasedání Kolegia by se mělo zaměřit

na právní úpravu a praxi nuceného vystěhování. K podkladovému materiálu uvedla, že proběhlo zejména mapování právní úpravy, dotazníkové šetření ke zjištění praxe (vrátilo se cca 20 dotazníků z různých míst) a konzultace s dotčenými orgány. Výsledkem je Kolegiu předložený návrh obsahující i konkrétní opatření (body). Následně se vyjádřila k jednotlivým bodům, přičemž navrhla spojení diskuse k bodům 1.1 a 1.2 (konzultace s vystěhovávanými osobami před vystěhováním, nedostatečné využívání preventivních opatření ze strany stavebních úřadů), bod 1.3 (informační povinnost soudu vůči obcím při vystěhování), bod 2 (povinnost obcí poskytovat součinnost při nuceném vystěhování dle stavebních předpisů), bod 3 (načasování provedení vystěhování; zákaz vystěhování v noci, resp. při nevyhovujících klimatických podmínkách), bod 4 (zákaz řetězení krátkodobých nájemních smluv, uzavíraných například na jeden měsíc po dobu několika let), bod 5 (doložky přímé vykonatelnosti v nájemních vztazích), bod 6 (poskytování a rychlost bezplatné právní pomoci; dle poznatků někdy až v řádu týdnů). Řešena by však měla být obecně i otázka dostupnosti (sociálního) bydlení s ohledem na chybějící legislativu.

Zahájena obecná rozprava:

Zástupce Poradny pro občanství, občanská a lidská práva („Poradna“) *L. ZAMBOJ* konstatoval, že situace v sociálně vyloučených lokalitách je tragická. Přístup k právní pomoci přes ČAK je nefunkční, část klientů se k ní nemusí vůbec dostat; je tu problém s cestováním a kontaktováním advokátů. Dále upozornil na obcházení výpovědních lhůt v nájemních vztazích, kvůli němuž se lidé ve velmi krátké době ocitají bez bydlení. Ve vztahu k připravovaným novelizacím zákona o zaměstnanosti (prodloužení sankční lhůty při vyřazení z evidence úřadu práce), zákona o hmotné nouzi, resp. státní sociální podpoře (nová dávka na bydlení ale nikoli pro sankčně vyřazené) upozornil na možné katastrofické dopady.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* připomněl, že možnosti vlivu Kolegia jsou omezené. Užší záběr a řešení „techničtějších“ otázek se zdá být proveditelnější v krátkém časovém horizontu.

Zástupkyně Ministerstva pro místní rozvoj („MMR“) *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* sdělila, že předložený podkladový materiál dle jejího názoru obsahuje určité nepřesnosti v právní úpravě. Vytkla dále, že „obecná zjištění“ nejsou ve skutečnosti obecná, myšleno ve vztahu k bydlení v ČR, ale pouze ve vztahu k určitým problémovým lokalitám. Pokud jde o konkrétní návrhy možných řešení, upozornila na kompetenci primárně MMR (nájem, vlastnická práva, hospodaření s byty, koordinační činnost), nikoli MSp. MMR však spolupracuje s MSp, neboť to je gestorem nového občanského zákoníku („NOZ“) na základě usnesení vlády.

Předsedkyně Výboru pro práva dětí *K. LAURENČIKOVÁ* uvedla, že v ČR je přes 20 tis. dětí v tragických bytových podmínkách, k čemuž se váží další patologické jevy. Dotazuje se zástupců MMR, jaké budou další kroky podpory bydlení, resp. řešení bytové nouze, zejména pokud jde o rodiny s malými dětmi, a co nás dále čeká na poli právní úpravy sociálního bydlení / podpory bydlení.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* reagovala, že dotazy směřují na obecnou část projednávaného bodu programu, která byla uvozena případně až jako poslední k diskusi. Stručně poskytla historický exkurs stavu do roku / po roce 1989, o regulaci nájemného, privatizaci, samostatné působnost obcí v bytové politice atd. Upozornila na problematičnost uložení jednak povinnosti bytové výstavby subjektům odlišným od státu, jednak povinnosti uzavírat nájemní smlouvy. Dle posudku, který si MMR nechalo zpracovat od katedry ústavního práva PF UK, nelze obcím ukládat povinnost bytové výstavby ani uzavírání nájemních smluv. MMR proto jde cestou motivace (nabídka podpory obcím, nutno však hledat rovnovážný vztah). MMR má za úkol připravit zákon o dostupném bydlení, nelze však ukládat povinnost obcím v samostatné působnosti. MMR připravuje dále koncepci bydlení (komplexní otázka řešení bydlení). Probíhá i analýza nájemních vztahů, již jsou nějaké materiály zpracovány. Nevyloučila možnou přípravu novelizace NOZ v oblasti nájemních vztahů.

Zástupce Úřadu vlády *J. MACHAČKA* konstatoval, že přístup k bydlení je klíčový v celé problematice. Následně je možné řešit další kroky. Dotázal se, zda by bylo možné analýzu MMR sdílet (odpovězeno, že materiály budou zaslány MSp k poskytnutí mezi členy Kolegia).

Zahájena podrobná rozprava:

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* vyzdvihla důležitost bodů 1.1 a 1.2 (účastenství a konzultace vystěhovaných osob v řízení o vystěhování, nedostatečné využívání preventivních opatření ze strany stavebních úřadů) vzhledem k tomu, že samotné vystěhování je až posledním krokem. Doplnila, že poznatky dotazníkového šetření nejsou pouze z vyloučených lokalit, ale i z městských částí Prahy a Brna. Souhlasí však, že šetření s ohledem na velikost vzorku nebylo reprezentativní. Dle zjištění, potvrzeného KVOP, stavební úřady nevyužívají dostatečně oprávnění (§ 135–137 stavebního zákona), resp. opatření nejsou jimi vynucována. Samotný výkon, nikoli tedy úprava, může být nedostatečný.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* se domnívá, že zde jde o úkol pro MMR zmapovat situaci a navrhnout opatření.

Zástupkyně MMR *H. VACULOVÁ* upřesnila situace, kdy stavební úřady nařizují vyklizení stavby, resp. nutné zabezpečovací práce či neodkladné odstranění stavby. Nařízení nutných zabezpečovacích prací není preventivním opatřením. Preventivními opatřeními jsou nařízení nezbytných úprav a nařízení udržovacích prací. Preventivní opatření musí být skutečně přijata včas. Konzultovat však nelze, je-li již bezprostřední ohrožení. U ostatních institutů mohou být nájemníci účastníky řízení.

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* uvedla, že z dotazníkového šetření vyplynulo, že nájemci účastníky nebývají. Dotázala se, zda může MMR ověřit, jak jsou v praxi využívána preventivní opatření, potažmo zde tomu něco brání. Z poznatků KVOP vyplynulo, že problémem mohou nedostatečné finanční prostředky u některých úkonů.

Zástupkyně MMR *H. VACULOVÁ* přisvědčila, že pokud stavební úřady něco nařídí a dojde na výkon rozhodnutí, stojí to obec peníze.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* zmínila význam i občanskoprávní roviny. Právní úprava před NOZ znala stavební úpravy jako výpovědní důvod (byť se uvolnil). NOZ jako výpovědní důvod již neuvádí. Při vyklizení z důvodu stavebních úprav nyní pokryto § 2260 a násl. NOZ (byť se neuvolňuje).

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* reaguje na *H. VACULOVOU* a dotázala se, zda MMR bude nějak dále postupovat, resp. přijme nějaké opatření, pokud je problém znám.

Zástupkyně MMR *H. VACULOVÁ* uvedla, že s ohledem na chystanou rekonstrukci stavebního práva se změny právní úpravy nechystají. Upozornila na problém s vymáháním nákladů po vlastníku objektu, jakož i obsazení stavebních úřadů. Jednotná stavební správa proto počítala s poskytováním prostředků ze strany státu, nikoli obcí, jakož i sdílením úředníků. Sdělila však aktuální novinku, že rekonstrukce již nepočítá s jednotnou správou. Výkon rozhodnutí bude dále činěn prostřednictvím obcí. S ohledem na aktuálnost ještě možnosti řešení nejsou k dispozici.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* namítl, že rekonstrukce neřeší praktickou rovinu, aby vystěhování nebylo překvapivé, potažmo byla přijímána opatření předcházející vystěhování. MMR by proto mělo vymyslet řešení.

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* dále uvedla bod 1.3 (informační povinnost soudu vůči obcím v případě podání žaloby na vyklizení).

Zástupce MSp *J. SOSNA* se domnívá, že stávající právní úprava v občanském soudním řádu poskytuje dostatečný časový prostor před vyklizením nemovitosti. Jednak zákon v těchto případech stran rozhodnutí stanoví podpůrně 15denní pariční lhůtu pro splnění povinnosti, jednak osoba musí být vyzooměna v předstihu dalších 15 dnů, má-li být proveden výkon rozhodnutí. Je zde tedy minimálně 30 dnů, navíc s možností prodloužení pariční lhůty. Úpravu považuje proto za odpovídající. Osoby v dané situaci však patrně nemají dostatečně povědomí o možnostech náhradního bydlení. V tomto ohledu vnímá jako nosné navrhované opatření, aby soud vyzooměl obec či jiné subjekty, že bude třeba zprostředkovat náhradní bydlení. Zamýšlí se ale nad vhodným okamžikem oznámení, aby se nejednalo o zbytečnou administrativní zátěž pro soudy (při podání návrhu soudu se nejeví efektivní). Pro ilustraci agenda vyklizení čítala cca 3 tis. věcí za rok 2017. Druhým okamžikem je vydání ne-

pravomocného rozhodnutí soudem, ale i zde je otázka, zda informovat automaticky, anebo ponechat na uvážení soudu. Bude to dále analyzováno.

Zástupce MMR R. MATOUŠEK nepovažuje 30 dní za dostatečnou dobu. V praxi v této době nelze téměř nic zařídit, a to i ve fungujících obcích, má-li být uzavřena nájemní smlouva k obecnímu bytu (výjimkou snad krizové byty). Moment oznámení musí dávat dostatečný prostor k nalezení řešení, aby obce již od počátku nečelily tomu, že nebudou stíhat.

Zástupce ÚS L. MAJERČÍK připomněl existenci informační povinnosti soudů v jiných případech (například insolvenční řízení, ve kterých soudy řeší tisíce věcí). Dle jeho názoru proto ani zde nemusí existence povinnosti představovat problém.

Zástupce Úřadu vlády J. MACHAČKA zdůraznil rozhodující význam praxe a roli obcí.

Zástupkyně KVZ M. HANYCH uvedla bod 2 (povinnost obcí poskytovat součinnost stavebním úřadům při nuceném vystěhování dle stavebních předpisů). Upozornila, že u ERTF nebyla spokojenost s poskytováním součinnosti obcí (náhradní přístřeší či bydlení), právní povinnost by měla být upravena podrobněji a ve větší míře. Byť zde zřejmě není pozitivní závazek poskytovat přímo bydlení, patrně by mělo být poskytnuto přístřeší, případně alespoň nabídnuta pomoc se zajištěním bydlení. U zranitelných osob nejspíše nelze očekávat, že si je samy zajistí. KVOP, ale i další subjekty upozorňují, že zranitelné osoby bývají diskriminovány na trhu s bydlením.

Zástupkyně MMR P. SCHÖDELBAUEROVÁ poukázala, že obdobná povinnost existovala v zákoně č. 102/1992 Sb. Obce tedy již měly povinnost poskytovat součinnost při zajišťování náhradního bydlení. Upozornila však na vynalézavost vlastníků nemovitostí, kteří ponechávají nemovitost (dům) zchátrat do stavu nařízené údržby. Pokud by tedy obce měly povinnost zajistit bydlení, majitelé si tímto způsobem zajistí vyklizení nemovitostí. Uložení povinnosti tak nese širší konsekvence. Ani v zákoně z roku 1992 proto povinnost nebyla stanovena striktně.

Zástupce Úřadu vlády J. MACHAČKA navrhl vypracování komparativní studie řešení situace v okolních státech.

Zástupkyně MMR P. SCHÖDELBAUEROVÁ namítla, že komparace jsou zavádějící s ohledem na odlišný vývoj právní úpravy v zemích, ale i veřejných financí související s úpravou bydlení. Komparace tak musí zahrnovat celou část právního řádu. MMR například provedlo komparaci sociálního bydlení v Německu. Není možné pouze přeložit jeden zákon či jeho část. Jedná se o složitý problém.

Zástupce MMR R. MATOUŠEK připomněl i význam úřadů práce při poskytování pomoci vystěhovaným osobám (dávkový systém), například na úhradu kauce při nastěhování jako jednu z možností pro část z těchto osob.

Zástupce Poradny L. ZAMBOJ k roli obcí upozornil na důležitost jejich pozitivní motivace, aby si problematiku vzaly za svou.

Zástupkyně KVZ M. HANYCH uvedla jako možné řešení specifikování povinnosti obcí nikoli ve stavebním zákoně, nýbrž například blíže upřesnit již existující znění § 35 zákona o obcích.

Zástupce Ministerstva vnitra („MV“) J. VÉVODA s tím vyjádřil nesouhlas. Zákon o obcích je organizační normou, upravuje elementární postavení územních samosprávných celků, jejich orgány apod. Z tohoto důvodu je § 35 zákona o obcích pouze orientační, konkrétní povinnosti jsou řešeny v jednotlivých složkových předpisech. Jinak by docházelo k nutnosti neustálé novelizace. Spíše považuje za vhodnější upravit ve stavebním zákoně, případně v zákoně o dostupném bydlení, bude-li přijat.

Zástupkyně MMR H. VACULOVÁ sdělila, že MMR si představuje úpravu v zákoně o obcích. Souhlasí, že v současnosti je povinnost stanovena neurčitě, nepovažuje však za vhodné upravovat ve stavebním zákoně povinnost obce.

Zástupce KVZ Vít. A. SCHORM konstatuje, že MMR by s něčím mělo přijít, aby se věc posunula.

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* uvedla bod 3 (načasování provedení vystěhování, resp. zákaz vystěhování v noci nebo při nevyhovujících klimatických podmínkách). Jsou poznatky z praxe, že k takovým situacím dochází, přestože by šlo vystěhování posunout například v řádu dnů. Lze upravit zákaz například ve stavebním zákoně, potažmo do předpisů upravujících nucený výkon rozhodnutí.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* se domnívá, že má-li být obecně pokryta úprava vystěhování (nikoli pouze z důvodu stavebně technických úprav), nepatří taková úprava do stavebního zákona. Jelikož MMR v současnosti provádí analýzu nájemních vztahů, je možné navrhovaná opatření zahrnout do analýzy a posoudit ve spolupráci s MSp.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* shledal, že problematika je řešitelná, byť se může dotknout více předpisů. Vyzval proto MMR, aby ve spolupráci s MSp identifikovalo místa, kde je nutné provést změny, a byla navržena stručná úprava.

Zástupce Úřadu vlády *J. MACHAČKA* konstatoval, že cílem snah by mělo být zajištění bydlení, nikoli pouze řešení problematiky vystěhování, resp. jeho načasování. Jinými slovy vyřešit, kam vystěhované osoby nakonec půjdou.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* podotkla, že důležité jsou ovšem i důvody, které vedly k vyklizení.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* uvedl bod 4 (zákaz řetězení krátkodobých nájemních smluv).

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* uvedla, že MMR tuto praxi vnímá. Koncepční materiály v minulosti řešily narovnávání vztahů mezi nájemci a pronajímateli. Zdůraznila nutnost nalezení rovnováhy. Pronajímatelé řeší problém s délkou ukončení nájmu (na dobu neurčitou) a realizováním vyklizení, kdy nájemci neplatí. Praxe pak reaguje řetězením smluv. Na druhou stranu řada pronajímatelů je vděčná za slušného nájemce a jsou ochotni snížit i nájemné. U problematických nájemců pak praxe hledá cesty, jak překážky obejít. V rámci analýzy MMR i tento problém zkoumá. Momentálně nedoporučuje přijímat úpravu zákazu.

Zástupce MSp *J. SOSNA* rovněž upozornil na riziko kontraproduktivního efektu. Dojde-li k dalšímu zpřísnění úpravy, může to vést až ke znepřístupnění bydlení. Spíše než samotné řetězení vnímá jako problematické nájmy na příliš krátkou dobu. Je pak možné uvažovat o stanovení určité minimální doby trvání nájmu. Nicméně je zde opět riziko hledání cest ze strany pronajímatelů, aby nájemce při delším nájmu plnil své povinnosti (jistota za splnění nájemného ve vyšší výši atd.).

Zástupce KVP *J. ŠVOMA* k úvahám o možné právní úpravě uvedl, že (má-li se vyjádřit sám za sebe) shledává existenci dvojí úrovně ochrany, jednak v případě nájmu na dobu určitou, jednak dobu neurčitou (diametrálně odlišná ochrana). Nefér stav je to pro osoby, které se nemohou domoci smluv na dobu neurčitou. Upozorňuje i na sociální rozměr, například po založení rodiny, pokud pronajímatel požaduje vyšší nájem, buď nájemce souhlasí, anebo nastoupí hrozba stěhování. Domnívá se, že by právní úprava měla chránit sociální stabilitu, nikoli dělit ochranu na ty, kteří již dosáhli nájmu na dobu neurčitou oproti ostatním. Vnímá praktické problémy, nicméně i pronajímatelé jsou racionální, věděl, že nájemce pravidelně plní své povinnosti.

Zástupce MSpr *J. SOSNA* poukazuje na komplexnější problém. Zahraniční úpravy znají i nájem pouze na dobu neurčitou, ale upozorňuje, že v těchto zemích je bydlení dostatek. Naopak v ČR je převis poptávky nad nabídkou, tj. pronajímatelé jsou ve výhodnějším postavení, nutnost vymyslet mechanismu pravidelného zvyšování nájemného, což je opět dvojsečné.

Zástupce KVZ *Vít. A. SCHORM* pléduje za komplexní analýzu problému MMR a nalezení rovnováhy. MMR by mělo přijít se závěry, jak se dále posunout.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* dodala, že na základě diskuse se zástupci obcí vyplynulo, že u problémových osob se řadě obcí naopak osvědčilo uzavírání dodatků, neboť to vede ke zlepšení plnění povinností ze strany nájemců.

Zástupce KVZ *VÍT. A. SCHORM* uvedl bod 5 (doložky přímé vykonatelnosti). Podkladový materiál navrhuje, aby u nájemních smluv taková doložka nebyla možná.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* sdělila, že MMR se i tímto v analýze bude zabývat. Uvedla, že evidují tři stížnosti, které se obecně dotýkají tohoto tématu. Konkrétně toho, zda má úhradu za sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti zaplatit pronajímatel či nájemce. Obce se totiž snaží úhradu přenést na nájemce (zjištěno například v Praze, Brně). Jsou-li přitom nájemní smlouvy uzavřeny na dobu určitou, doložka se uzavírá a platí znovu (náklady tímto narůstají). Samotný institut však nevnímá jako problematický.

Zástupce MSp *J. SOSNA* rovněž uvedl, že samotný institut a jeho používání v nájemních vztazích nevnímá jako negativní. Naopak umožňuje, aby osoba vyklízející nemovitost nemusela hradit náklady soudního řízení. Rovněž může přispět k rychlému hrazení nájmu. Problém může být v určitých způsobech využití.

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* však upozornila na problematičnost doložky v kombinaci s dalšími výše diskutovanými body, tj. například s řetězením smluv. Ve výsledku se tak zvyšuje rychlost vystěhování osob a míra ohrožení bezdomovectvím, resp. možnost reakce při zajištění pomoci.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* podotkla, že i obce, pokud zjistí, že nájemce je řádný, jsou ochotny uzavírat smlouvy na dobu neurčitou. Smlouvy na dobu určitou mohou tedy sloužit ke ověření, zda je nájemce řádný. Domnívá se, že je prezentován pouze jednostranný pohled.

Zástupce KVZ *VÍT. A. SCHORM* uvedl, že prezentace je zaměřena na osoby ve zranitelném postavení a záruky toho, že znenadání nepřijdou o bydlení.

Zástupkyně MMR *P. SCHÖDELBAUEROVÁ* doplnila, že zranitelná osoba je jedna věc, osoba která neplní své povinnosti, věc druhá.

Zástupce Úřadu vlády *J. MACHAČKA* si položil otázku, zda doložka neobchází smysl právní úpravy (situaci přirovnal k rozhodčím doložkám ve spotřebitelských smlouvách).

Zástupce Poradny *L. ZAMBOJ* potvrdil, že soudní ochrana v takovém případě není žádná.

Zástupce KVZ *VÍT. A. SCHORM* učinil závěr, že MMR by mělo vzít v úvahu kombinaci negativních faktorů a dopad na situaci zranitelných osob.

Zástupkyně KVZ *M. HANYCH* uvedla bod 6 (poskytování a rychlost bezplatné právní pomoci). Je žádoucí, aby ČAK přijala flexibilnější pravidla poskytování pomoci, neboť se ukazuje, že se k lidem dostává až s určitým časovým odstupem.

Zástupce ČAK *M. SYLLA* odkázal na existující právní úpravu poskytování právní pomoci ze strany ČAK. Uvedl dále, že ČAK nevede statistiku, čeho přesně se právní pomoc týká. Je zpětně obtížně dohledatelné, zda se pomoc týkala problematiky vystěhování. Pokud jde o rozhodnutí Výboru v předmětné věci (oblasti Ostravy a Ústí nad Labem), ČAK žádné takové žádosti o poskytnutí pomoci neeviduje. Dle údajů, které má k dispozici, do září 2019 ČAK řešil cca 2 tis. žádostí, vyhověno bylo řádově stovkám. Předseda ČAK v dopise přislíbil, že ČAK u problematiky bydlení v interních procesech zohlední nutnost rychlého rozhodování o žádostech. V některých případech se poskytnutí pomoci děje v řádu dnů, resp. do týdne, nikoli týdnů, jak je uvedeno v podkladovém materiálu. Problémem rovněž je, že žadatelé často neposkytují součinnost, resp. musejí alespoň řádně vyplnit formulář.

Senátor *J. DIENSTBIER* se obává, že ČAK problém sama nevyřeší. ČAK se dlouhodobě brání tomu, aby bezplatnou právní pomoc zajišťoval někdo jiný než advokáti, zde šlo přitom MSp na ruku ČAK. Dokonce v minulosti přes usnesení vlády, že do právní úpravy mají být zahrnuti i neziskové organizace, byla poslaneckým návrhem prosazena užší podoba novely zákona o advokacii. Pokud se do bezplatné právní pomoci nezapojí neziskový sektor prostřednictvím dotací či příspěvku, tak to fungovat nebude. Řešení ve větším zpřístupnění není možné hledat u ČAK, jedná se o legislativní úkol navzdory ČAK, která se bude bránit umožnění.

Zástupce KVZ *VÍT. A. SCHORM* sdělil, že problematika je vedena v patrnosti, neboť je připomínána na ČR i různými mezinárodními orgány.

Závěry:

K bodu 1.1 diskuse (účastenství a konzultace vystěhovávaných osob v řízení o vystěhování) Kolegium požádalo MMR o sdělení informací, v kolika procentech případů vystěhování dle stavebního zákona jsou vystěhovávané osoby účastníky řízení o vystěhování, a to před dalším jednáním Kolegia, tedy nejpozději do 31. srpna 2020.

K bodu 1.2 (využívání preventivních opatření ze strany stavebních úřadů vůči vlastníkům budov v dlouhodobě nevyhovujícím stavu) Kolegium požádalo MMR, aby ho nejpozději do 31. srpna 2020 informovalo o tom, jaká opatření k zajištění schopnosti stavebních úřadů v praxi účinně využívat a vykonávat preventivní opatření dle stavebního zákona budou v rámci rekodifikace stavebního práva přijata.

K bodu 1.3 (informační povinnost soudu vůči obcím v případě podání žaloby na vyklizení) Kolegium požádalo legislativní odbor MSp ve lhůtě do 31. srpna 2020 o sdělení informací, jaké řešení a v jaké lhůtě přijme pro zajištění dostatečně včasné informovanosti obce o blížícím se vystěhování osob/y.

Kolegium se u bodu 2 (povinnost obcí poskytovat součinnost stavebním úřadům při nuceném vystěhování dle stavebních předpisů) shodlo, že je třeba blíže vymezit povinnosti obce při poskytování součinnosti při nuceném vystěhování. Požádalo proto MMR a MV, aby věc projednala, navrhla řešení a aby MMR Kolegium do 31. srpna 2020 informovalo o výsledku jednání.

U bodu 3 (načasování provedení vystěhování, resp. zákaz vystěhování v noci nebo při nevyhovujících klimatických podmínkách) se Kolegium shodlo na potřebnosti upřesnění postupu příslušných orgánů, ať již v právní úpravě či jinými prostředky. Vyzvalo proto MSp, aby ve spolupráci s MMR věc analyzovalo, připravilo návrh řešení a ve lhůtě do 31. srpna 2020 o něm informovalo Kolegium.

K bodu 4 (zákaz řetězení krátkodobých nájemních smluv) a bodu 5 (doložky přímé vykonatelnosti) Kolegium uvítalo, že se MMR těmito otázkami bude ve spolupráci s MSp zabývat v rámci analýzy nájemních vztahů a požádalo o výsledek zhodnocení ve lhůtě do 31. srpna 2020.

Kolegium uvítalo příslib ČAK řešit bezplatnou právní pomoc vůči vystěhovávaným osobám (bod 6) při vyřizování žádostí přednostně.

B. – APPROACH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

(DÁLE O. C. I. A OSTATNÍ PROTI RUMUNSKU; TLAPAK A OSTATNÍ PROTI NĚMECKU)

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ upozornila, že rozhodnutí Výboru proti ČR ve věci *Approach* není ojedinělé, na zákaz tělesného trestání dětí panuje širší shoda i v rámci judikatury Soudu. Cílem je dosáhnout absolutního zákazu. Výbor ministrů zavázal ČR pravidelně informovat o přijatých opatřeních. I přes již probíhající dílčí aktivity popsané v analýze, která je členům Kolegia známa, k žádné podstatné změně veřejného mínění prozatím nedošlo. Před založením pracovní skupiny jeví se vhodné reflektovat praxi. V tomto ohledu je v plánu svolání odborníků (zástupci dotčených resortů, soudců, advokátů, dětských psychologů a psychiatrů, nevládních organizací atd.) za účelem získání praktických poznatků z jednotlivých oblastí a vytyčení aktivit, aby mohl být naplněn předsevzatý cíl v podobě změny přístupu. Členové Kolegia jsou zváni, aby se zapojili.

Zástupce MPSV Z. KAPITÁN sdělil, že podobně jako u tématu domácích porodů je i zde třeba podporovat politickou vůli k tomu, aby se řešení nějakým způsobem posunulo. Domnívá se rovněž, že pokud Kolegium v minulosti něco podporovalo na odborné úrovni odbornými argumenty, našlo to odezvu u politické reprezentace. Není si přitom jistý, zda samotné Kolegium je nyní názorově zajedno v tom, zda je cesta zákazu tělesného trestání cestou správným směrem. Snad by měla být hledána nějaká forma, jak ministry, případně jiné osobnosti, podporovat k tomu, aby směřovali k těmto řešením ve svých úvahách.

Zástupkyně Ligy lidských práv Z. CANDIGLIOTA odkazuje na konferenci MPSV ke 30. výročí přijetí Úmluvy o právech dítěte, která se konala v prosinci 2019, kde se téma podrobně rozebíralo se závě-

rem, že by měl být zákaz výslovně zakotven. Nicméně zákaz nebude prosazován represivním způsobem, ale pozitivně motivačním (například prostřednictvím kurzů pro rodiče).

Zástupkyně Úřadu vlády *D. ŠMÍDOVÁ* k zakotvení zákazu vyjádřila nutnost doprovodné osvětové kampaně. Upozorňuje rovněž na možnost získání finančních prostředků na základě výzev Evropské komise (do 1. dubna 2020) se zaměřením na témata prevence domácího násilí a násilí na dětech.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí vývoj v dané záležitosti a vyslovilo se pro svolání jednání expertů za účelem definování kroků a aktivit, které je třeba učinit pro implementaci rozhodnutí.

C. – TRANSGENDER EUROPE A ILGA-EUROPE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (DÁLE A. P., GARÇON A NICOT PROTI FRANCII)

Zástupce KVZ *M. KAŠTYL* ve vztahu ke stále platné právní úpravě změny pohlaví poukázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu („NSS“) ze dne 30. května 2019, sp. zn. 2 As 199/2018, ve kterém NSS neshledal rozpor současné právní úpravy, požadující mimo jiné chirurgický zákrok, resp. sterilizaci, s ústavním pořádkem. Uvedená věc se v současné době nachází před ÚS. Dále poznamenal, že ČR zůstává jednou z posledních zemí, která vyžaduje sterilizaci jako jeden z předpokladů právního uznání změny pohlaví. V této souvislosti upozornil na plánované změny legislativy ve Finsku a dle dostupných informací již mělo dojít k dalšímu vývoji i na Slovensku.

Zástupce MV *J. VÉVODA* připomněl, že MV uplatnilo k původně navrhované legislativní změně MSp připomínky. Za klíčové označil procesní aspekty, tj. jak navrhovanou změnu, která sama o sobě je spíše předmětem politického rozhodnutí, zapracovat do jednotlivých předpisů a administrativních procesů. Zrekapituloval dále průběh vypořádání připomínek, a to až na úrovni náměstků, kdy MSp mělo naznačit, že ještě není úplně vyjasněno základní řešení, jak „intenzivní“ mají být podmínky pro umožnění administrativní změny pohlaví. MV bylo kontaktováno subjekty zastupujícími transgender osoby s tím, aby lékařské dobrozdání nebylo vůbec požadováno. Naopak MSp při jednání na úrovni náměstků uvažovalo o možnosti, aby provedení lékařského zákroku nebylo nutné u osob, u kterých by bylo spojeno se zdravotním rizikem. V současnosti však MV nemá žádné bližší informace od MSp, čeká proto na další kroky a iniciativu ze strany MSp při hledání konkrétního řešení.

Zástupce KVOP *J. ŠVOMA* se rovněž zajímal, jaký bude další osud připraveného legislativního materiálu a postup MSp s ohledem na existující rozpor. Doplnil, že veřejná ochránkyně práv navrhovala MSp uspořádání schůzky na ministerské úrovni, aby se věc posunula dále. Domnívá se, že ve srovnání s loňským rokem se judikatura v zahraničí dále ustálila. Je tedy možné, že obavy z judikatorního excesu se již rozptýlily a současný postoj MV mohl doznat změny.

Zástupce ÚS *Ľ. MAJERČÍK* se vyjádřil k situaci na Slovensku, kde k posunu došlo na základě jednání meziresortní skupiny (zápisy z jednání by měly být dohledatelné i online). Došlo tak ke změně výkladu zákona (slovenská úprava hovoří o „změně pohlaví osoby“). Vykládá se to nyní tak, že již není nutná sterilizace. Dále potvrdil, že ÚS skutečně obdržel stížnost proti uvedenému rozsudku NSS. Příslušný senát by se věcí měl začít zabývat v nejbližších dnech.

Zástupce MSp *J. SOSNA* reagoval na zástupce MV. Upřesnil, že MSp od předloženého návrhu neustoupilo. Návrh je stále v legislativním procesu. Domnívá se, že z odborného hlediska stávající úprava není v souladu s mezinárodními závazky. Při jednání náměstků bylo cílem přiblížit, že okruh případů, na které by měla úprava dopad, je úzký. Z komunikace s osobami, kterých se úprava týká, vyplývá, že chtějí při změně pohlaví absolvovat minimálně hormonální léčbu, což má ve většině případů za následek neplodnost. Navrhovaná úprava by tak měla pomoci těm, kteří nemohou léčbu či chirurgické zákroky absolvovat ze zdravotních důvodů. Smysl nepodmiňovat právní uznání změny pohlaví podstoupením chirurgických zákroků je nedotčen. Nedomnívá se, že by situaci mohlo dále posunout jednání na odborné úrovni. Další posun patrně vyplyne již jen z jednání ministrů.

Zástupce MV J. VÉVODA k dotazu ohledně možného přehodnocení postoje MV dělil, že není kompetentní k formulování postojů ministerstva. Budoucí rozhodnutí ÚS však může představovat další impuls pro příslušné útvary a osoby na MV k revizi postoje (prozatím takovou informací nedisponuje). Primárně další postup vidí v jednání na úrovni ministrů. To, jak je vnímána judikatura, je sekundární záležitost.

Závěry:

Kolegium přijalo závěr, že MSp připravený návrh legislativních změn je pro trvající existenci rozporů mezi MSp a MV nutné projednat na úrovni ministrů. S ohledem na značný časový odstup od rozhodnutí Výboru vyzvalo proto MSp, aby bez zbytečného odkladu příslušné jednání iniciovalo a před dalším jednáním, tedy nejpozději do 31. srpna 2020, Kolegium informovalo o vývoji ve věci.

III. NOVÁ ROZHODNUTÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ – CEDAW

J. D. A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ sdělila, že CEDAW oznámení odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, nicméně rozhodnutí neanuluje doporučení CEDAW odškodnit oběti nucených sterilizací. Před Soudem stále probíhá řízení ve věci *Maděrová proti České republice*, ve které se bude posuzovat otázka promlčitelnosti nároku na náhradu nemajetkové újmy za nezákonnou sterilizaci. Poslanecké sněmovně byl předložen návrh skupiny poslanců na vydání zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem. Návrh bude projednáván od 21. ledna 2020, vláda k němu zaujala neutrální stanovisko, garantem je petiční výbor.

Závěry:

Kolegium vzalo na vědomí poskytnuté informace a rozhodnutí CEDAW.

IV. RŮZNÉ

Zástupce KVZ VÍT A. SCHORM sdělil, že pod tímto bodem je v rámci zasedání Kolegia na návrh KVOP zařazeno téma prevence špatného zacházení a zajištění účinného vyšetřování.

Zástupkyně KVOP M. LUKASOVÁ s odkazem na podkladový materiál upřesnila, že se jedná o otázku implementace mezinárodních závazků co do účinného vyšetřování a článku 3 Úmluvy, resp. požadavky na adekvátní vyšetřování u hájitelných tvrzení a kvalifikovaných informací o špatném zacházení či násilí v různých kontextech. KVOP se tématem zabývá v kontextu osob omezených na svobodě. V této souvislosti zmínila zaznamenávání špatného stavu obětí lékaři a zajištění, že informace budou předány orgánu odpovědnému za vyšetřování. Vyjádřila přesvědčení, že implementace je na dobré cestě. Nicméně jsou určité překážky v rovině legislativní, metodické i praktické, aby standard byl implementován v plné šíři. Z pozice národního preventivního mechanismu proti špatnému zacházení pracuje KVOP na tématu asi jeden rok. Podařilo se najít porozumění u Vězeňské služby, u MZdr (gestor klíčového předpisu zákona o zdravotních službách) i u MSp. S ohledem na plán legislativních prací má MZdr do června 2020 předložit vládě návrh novely zákona o zdravotních službách (lékaři by tak nemuseli porušovat mlčenlivost například při informování o zbitém vězni). Cílem KVOP je, aby se Kolegium tématu věnovalo na dalších zasedáních vzhledem k tomu, že aktuálně je situace v rovině příslibů. Důležitá je však především reálná implementace. Upozornila, že již existují rozsudky Soudu proti jiným státům, ve kterých Soud shledal koncept účinného vyšetřování nenaplněným mimo jiné i z důvodu neúplných lékařských zpráv.

Zástupkyně Ligy lidských práv Z. CANDIGLIOTA upozornila, že spatřuje problém u GIBS. Výroční zpráva GIBS problematice věnuje toliko jeden krátký odstavec, není dostatek informací, jakým způsobem například předchází činnosti, jakými disponuje poznatky z vyšetřování. Domnívá se proto, že GIBS neplní svou úlohu v této oblasti.

Závěry:

Kolegium přijalo závěr, že záležitostí se bude v budoucnu věnovat a vyzvalo MZdr a MSp, aby ho před příštím jednáním, tedy do 31. srpna 2020, informovala o průběhu přijetí příslibných opatření.

V. ZÁVĚR

Závěrem vládní zmocněnec poděkoval členům Kolegia za jejich aktivní účast a odhadl, že příští zasedání by se mohlo uskutečnit na podzim 2020.

V Praze dne 14. ledna 2020

Vypracoval: Miroslav Kaštyl

Schválil: Vít A. Schorm

Příloha: prezenční listina